

egnahemsägaren

Medlemstidning för Egnahemsägarnas Riksförbund
- vår tidning i Ditt intresse -

**RADONFRITT
HEMMA
SID 5**

**NYA FÖRMÅNER
BL.A. ENERGI-
DEKLARATION
SID 8**

**EÄÖL
1953-2009
SID 15**

**SVENSK
BYGGNADS-
VÅRD
SID 16-18**

**KOCKENS
RECEPT
SID 20**

**OFFENTLIG
SERVICE
SID 21**

**Baseco – inte bara golv
Väggpaneler i vitt, mörkgrått och svart!**

Sid. 4

ADVOKATFIRMAN ÅHLSTRÖM

Kostnadsfri rådgivning

Enligt avtal med Egnahemsägarna erbjuder advokatfirman kostnadsfri rådgivning till medlemmar med upp till 30 minuter per hushåll och kvartal i angelägenheter som berör fastighetsrätt.

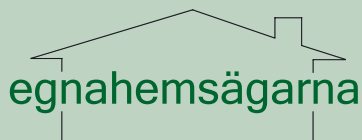
Rådgivningen sker via telefon, e-post eller fax.

För närmare detaljer om villkoren för den arvodesfria rådgivningen kontakta Egnahemsägarnas kansli eller advokatfirman.

Advokatfirman Max Ahlström AB
Köpmangatan 3
722 15 Västerås

Telefonnr: 021 - 14 34 00
Faxnr: 021 - 18 77 00
E-post: max.ahlstrom@telia.com

- Fastighetsrätt, hyresrätt, affärsjuridik, varumärkesrätt, entreprenadjuridik, skadeståndsrätt, brottmål och familjerätt -

EGNAHEMSÄGARNAS RIKSFÖRBUND

MIN HUSSE ÄR MEDLEM I EGNAHEMSÄGARNA!

ÄR DIN?

OM INTE, BE HONOM KONTAKTA KANSLIET
ELLER GÅ IN PÅ HEMSIDAN OCH ANMÄLA SIG.

TEL 019 - 24 65 20

HEMSIDA: www.egnahemsagarna.se

Inledare

God fortsättning!

I vintras när förra numret av Egnahemsägaren gavs ut, var dagstidningarna fulla av deprimerande artiklar om tillståndet i vår ekonomi, och man tävlade om att leverera den ena dystra prognosen värre än den andra. Idag tycker jag man kan känna en försiktig optimism. Det börjar vända. Det känns som om botten är nådd. Det stora raset på fastighetsmarknaden har uteblivit och den låga räntan i kombination med Rot-avdragen gör att man kan våga satsa på sitt boende. Gör det! Hösten vi har framför oss är en utmärkt tid att ägna åt huset. Med tanke på de stigande energipriserna är även 'tråkiga' arbeten som fönsterbyte och tilläggsisolering befrämjande för privatekonomin på lite sikt. Du får tips om seriösa hantverkare via Svensk Hantverksförmedling som finns länkad på vår hemsida.

Men hösten ska inte bara vara arbete och underhåll av hus. I vår natur finns delikatesserna färdiga att hämta. Svamp och bär smakar ännu bättre när de plockats egenhändigt och i tidningen publicerar vi goda recept som hjälp på vägen till avkoppling och njutning. Som inbiten västkustbo har jag för det mesta rynkat på näsan åt insjöfisk. Det har mest varit mycket ben och lite smak i den fisken. Men nu i sommar har jag provat på gös ett par gånger och det har smakat mycket bra. Det är aldrig för sent att lära sig något nytt!

*HA EN FIN HÖST!
BENGT RASMUSSEN*

Egnahemsägarna Örebro Län kommer att upphöra i och med utgången av 2009. Upphörandet kommer inte att påverka den enskilde medlemmen i någon högre grad, vad som ändå kan noteras är att det blir ett annat plusgironummer på inbetalningskortet, detta gäller då direkt anslutna medlemmar. Verksamheten i de olika lokalföreningarna som varit anslutna till EÄÖL, fortsätter precis som tidigare.

Skriv till experterna

Våra experter hjälper dig att få svar på frågor om ditt boende.

Du kan skriva, maila eller ringa in din fråga, så hjälper vi på kansliet dig vidare. Du har som medlem i Egnahemsägarna tillgång till både teknisk och juridisk support, med frågor som rör ditt boende.

NUMMER 2 2009

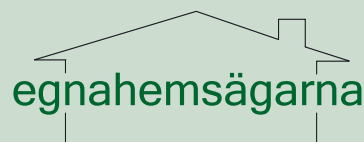
egnahemsägaren
är en medlemstidning för
Egnahemsägarnas Riksförbund
ISSN 1653-0411

Ansvarig utgivare:
Bengt Rasmussen, 019-24 65 20
kansli@egnahemsagarna.se

Redaktör:
Anders Lampinen, 019-24 65 20,
anders@egnahemsagarna.se

Kansli:
Anders Lampinen, 019-24 65 20
kansli@egnahemsagarna.se

Tryck:
AB Kontorsrutin, Örebro

Egnahemsägarnas Riksförbund
Box 9050
700 09 Örebro
Besök: Mosåsvägen 18, Örebro
Tel: 019-24 65 20
E-post: kansli@egnahemsagarna.se
www.egnahemsagarna.se
PlusGiro: 24 32 22-7

Nyheter

Baseco – inte bara golv!

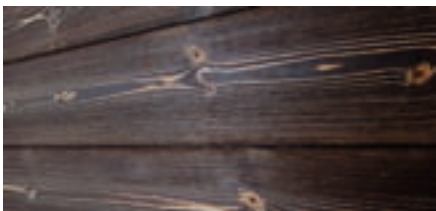
Väggpaneler i vitt, mörkgrått och svart!

Baseco har tillverkat massiva trägolv under många år och är ett alternativ för er som söker det riktigt genuina. Nu utvidgar de sortimentet till att innefatta även paneler för väggar och tak. Råvaran är fortfarande den lappländska, senvuxna furan som ger ett mycket högkvalitativt virke.

En väggpanel – som del av vägg eller hela väggar – bidrar till ett varmt och genuint intryck likaväl som stilrent eller spännande. Montera panelen liggande eller stående, på en enskild vägg eller i ett helt rum. Du bestämmer själv vilket rum och känsla du vill skapa och våra noga utvalda färgalternativ ger möjligheter att hitta precis rätt.

Panelerna är färdigbehandlade och finns i släthyvlat eller strukturborstat utförande. Det finns också fyra olika typer av profiler att välja mellan. Allt efter tycke och smak.

Mer om panelerna hittar du på deras hemsida: www.baseco.se

Ny cellplast med Fönster NordLine Vrid (H-) värde

Cellplast Direkt AB har börjat tillverka en ny EPS-cellplast som har upp till 30% bättre isolervärden än vanlig vit Cellplast. ”Hemligheten” ligger i att råvaran innehåller grafit som ökar isolerförmågan. Den kommer att gå under varumärket Graphite Cellplast. Graphite cellplast lämpar sig till grund, golv, väggar och tak i alla slags hus inklusive passivhus.

Graphite Cellplast

Skyddar effektivt din byggnad från värmeförluster

Graphite är stark, lätt och tålig mot yttre påfrestningar

Den är helt rätt i tiden för investeringar i klimatåtgärder

Sänkta uppvärmningskostnader

Lägre energiförbrukning ökar värdet på din fastighet

Produktinformation

– Materialet består av expanderad polystyren och innehållande grafit.

– Graphite Cellplast består av 98% luft, 0,031 W/mK Graphite, den nya generationens cellplast

Fakta

Densitet ca 16,0 kg/m³
Isolervärde 0,031 W/mK
Kvalitet S70

Här hittar du mer:
www.cellplastdirekt.se

Underhållsfria PVC-fönster med klassisk fönsterprofil

NordLine Vrid (H-) är vår nya utåtgående fönsterprofil. Här har vi optimerad och förenat de flesta ekonomi- och energikraven i en och samma fönsterprofil.

SP-Sveriges Tekniska Forskningsinstitut har testat profilen med 2- samt 3-glasalternativ där NordLine Vrid (H-) erhållit mycket goda testresultat. Profilens design med dess mjuka linjer och lutningar ger ett traditionell och stilfullt utseende. Detta för att fylla marknadens krav.

SP-Sveriges Tekniska Forskningsinstituts beräkning av U-värde enligt SS-EN ISO 10077-2

SP- Beräknade NordLine Vrid (H-) Profil med

- 2-glas, U-värde 1,4 W / (m².K)
- 3-glas, U-värde 1,1 W / (m².K)

Flexibla och underhållsfria PVC-fönster från Bratex AB

2- samt 3 glas finns att beställa. Slät utsida för lätt vattenavrinning. 5-kammarsystem för optimal värmeisolering. Olika dekorlistor finns i sortimentet.

Här finns mer att läsa:
www.bratexab.se

5 steg till ett radonfritt hem

Så här enkelt är det att kontrollera och sanera radon i din villa:

Steg 1. Beställ mätning Kontakta din kommuns miljö- och hälsoskyddskontor eller motsvarande. De kan ofta hänvisa till laboratorier som säljer mätdosor. Många kommuner hjälper också till med att beställa radonmätning

Det finns fyra ackrediterade mätlaboratorier för radon i inomhusluft:

Gammadata Mätteknik, tel 018-480 58 00, www.gammadata.se

Independia Control, tel 031-712 98 00, www.radon.se

MRM Konsult AB, tel 0920-604 60, www.mrm.se

PASELA miljösupport AB, tel 031-769 19 75, www.pasela.se

Steg 2. Mät radonhalten

Lägg ut mätdosorna och mät enligt anvisningar som medföljer mätdosorna. Sänd dem sedan tillbaka till laboratoriet tillsammans med ett protokoll som du fyllt i.

Steg 3. Ta reda på varifrån radonet kommer

Visar resultaten av mätningen på radonvärden över 200 Bq/m³ i inomhusluft så behöver du sänka radonhalten. Kommunen har ofta överblick över konsulter som kan ta reda på om radonet kommer från marken, byggnadsmaterial eller från hushållsvattnet.

Steg 4. Sök radonbidrag

Ansökningblanketter och broschyren "Information om radonbidrag till egnahem" finns också hos din Länsstyrelse. Det är viktigt att veta vilka förutsättningar som gäller för bidrag eftersom vissa restriktioner finns.

Marken är den vanligaste radonkällan. Många kommuner har undersökt radonsituationen. Kontakta hälso- och miljökontoret eller motsvarande hos din kommun för mer detaljerad information.

Steg 5. Sanera din bostad

På Statens strålskyddsinstans webbplats, finns en förteckning över personer som har gått kurser om radon. Du kan också leta i telefonkatalogen.

Källa: www.boverket.se

DMF stoppas!

Nu ska EU förbjuda det giftiga ämnet dimetylfumarat (DMF), som förekommer i bland annat möbler, skor och ridhjälm. Problemet är att ämnet kan ge kraftiga allergiska reaktioner på huden och andningsbesvär.

- Vi måste kunna lita på att varor är säkra. Man ska inte få hudallergier av sin soffa och jag är glad över att Sverige har drivit på det här beslutet. Det är positivt att EU kan reagera snabbt, säger konsumentminister Nyamko Sabuni.

I Frankrike, Finland, Polen, Sverige och Storbritannien har människor som kommit i kontakt med produkter som innehåller dimetylfumarat drabbats av allvarliga hälsoproblem, bl.a. kliande hud, irritationer, rodnader, brännskador och i vissa fall akuta andningssvårigheter. DMF är redan förbjudet i produkter som tillverkas inom EU, men har inte tidigare varit förbjudna i importerade produkter.

EU-länderna har till den 1 maj i år på sig att se till att produkter som innehåller ämnet inte finns i handeln. Förslaget gäller i ett år och kan sedan förnyas i avvaktan på en permanent reglering.

Riskerna med dimetylfumarat

Produkttillverkarna använder dimetylfumarat som biocid för att ta död på mögel, som kan angripa skinnmöbler och läderskor vid lagring och transport under fuktiga förhållanden. Kemikalien placeras i påsar som fästs inuti möblerna eller läggs i skokartongerna, där den förångas, impregnerar lädret och skyddar det från mögel. Man har dock konstaterat att konsumenterna som kommer i kontakt med produkterna drabbas av allvarliga besvär.

Dimetylfumarat tränger igenom kläderna och kommer i kontakt med huden hos många människor, där det leder till svårartat eksem. De allvarliga fallen är särskilt svåra att behandla, vilket gör kemikalien ännu skadligare.

Det allergiframkallande antimögelmedlet dimetylfumarat förbjuds i svenska varor från och med den 1 maj 2009.

Förbudet innebär bland annat att produkter innehållande dimetylfumarat (i halter om minst 0,1mg/kg) ska dras tillbaka från marknaden och återkallas från konsumenterna.

Höst i trädgården

Nu är det dags att börja se över trädgården inför vintern.

Fixa

Kratta in löv under buskar och i rabatten, så får ömtåliga perenner vintertäckning samtidigt som det blir ny jord till våren.

Ta tillvara på höstens löv, nedvissnade växter och blast efter skörden. Detta blir bra jord i trädgårdskomposten.

Kör några gånger med gräsklipparen över torra löv, dessa kan antingen ligga kvar och blir då fin toppdress, eller så läggs de i komposten och förmultnar då lite snabbare.

Rensa ur stuprännorna och lägg löv och barr i komposten.

Töm ömtåliga fågelbad och krukor, ställ dem på frostfri vinterförvaring.

Rosor

Nu är det dags att kupa upp kring nyplanterade rosor och äldre ömtåliga rosor. Blanda fint grenklipp, barkmylla, torra löv sand eller grus med bra trädgårdsjord. Undvik torvmull som kan frysa till en isklump och hålla kvar is och kyla på våren.

Trädgårdlandet

Experimentera med att så dill och persilja nu på hösten om du vill ha en tidig skörd. Dill ska inte sås på samma ställe som den nyligen odlats på.

Lökar.

Nu är det dags att sätta tulpaner, liljor, hyacinter, vintergäck, snödroppar, blåstjärnor, sippor och annat som ska blomma under vår och försommar. Plantera dem helst i mullrik jord så de får tillräckligt med luft.

Bra redskap.

En lövblås är en riktigt trevlig vän för dig med trädgård. Särskilt om du har en riktigt stor en. Den kan dels suga upp löven, dels blåsa dem dit du vill. Lövkorgen är näst intill outhärlig i höstarbetet. Se till att skaffa en lätt en, så det inte blir onödiga kilon att bära. Även en stor pressening är till nytta, kratta eller blås löven upp på den utlagda presseningen, vik upp hörnen och dra den bort till komposthögen.

Gräsmattan.

Nu är det perfekt tid att anlägga gräsmatta. Solen är inte lika gassande som på våren och sommaren och det är betydligt enklare att hålla en jämn fuktighet. En nysådd eller nyutrullad gräsmatta behöver nämligen mängder av fukt och får absolut inte torka ut. Tänk bara på att vara noggrann med underarbetet. Marken ska vara helt jämn och fri från all växtlighet.

Redan uppvuxna gräsmattor kan gärna höstgödslas. Då klarar de sig bättre under vintern och risken för snömögel minskar.

Beskär.

Passa på att beskära vårblödande växter som björk, plommon, körsbär och lönn. Så länge det finns löv på växten

har den kraft att läka efter att en del har klippts av.

Gräv.

Så fort du skördat ditt grönsaksland kan du börja höstgräva. Luckra upp jorden så att den syresätts (ogräs hatar att bli stört av sådant och hinner dessutom inte sprida ut sitt rotsystem) och fyll på med kompost, torvmull, barkmull, höns gödsel eller kogödsel. Då blir grönsakslandet mer lättodlat till våren.

Plantera och flytta.

Så länge det inte är någon tjäle i jorden, går det fortfarande bra att plantera buskar, träd och blommande perenner. Du kan även passa på att flytta växter som fällt sina blad och gått till vila.

Strunta inte i trädgården när hösten kommer och låt naturen ha sin gång. Det finns en del att göra i trädgården även på hösten och som är lika viktigt som vårarbetet. En hel del utav arbetet har du ju glädje av när våren kommer igen. Dessutom får du en hel del frisk luft och motion

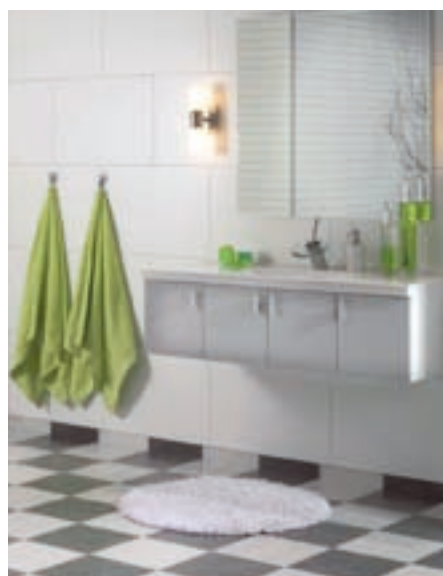
På hösten kan man passa på att ta sticklingar från buxbom, vinbär, cypress eller rhododendron. Har du uppvärmt växthus kan du även ta sticklingar från blommor som pelargoner och ampelväxter.

Nytt för badrummet

Med Fibo-Trespo våtrumsskiva, som ser ut som kakel, marmor och granit kan vem som helst nu klä väggarna i våtrummen. Produkten som är godkänd enligt Våtrumsnormen och som kan monteras snabbt och enkelt, utan krav på membran. Glöm allt jobb med gipsskivor, membran, kakel och fogbruk.

Vi levererar nu alla våra skivor med det nya foglåsningsystemet Aqualock, och har matchande dekorlister till flera av våra mönster. Ta en titt på nyheterna och få mer information hos din byggvaruhandlare.

Fibo-Trespo lanserar nu våtrumsskiva med det revolutionerande foglåsnings-systemet Aqualock. Detta är en förnkling och förbättring av en produkt som redan förut är känd för sin funktionalitet och säkra installation. Med det nya foglåset Aqualock går jobbet smidigt. Panelerna låser fast i varandra, monteringen går snabbt, resultatet blir perfekt. Fibo-Trespo våtrumsskiva med Aqualock är mönsterskyddad och tillverknings-tekniken är patentsökt.

Fibo-Trespo har försett marknaden med våtrumsskivor i mer än 40 år. De var de

första som fick våra våtrumsskivor godkända av Norsk Byggforskningsinstitut, enligt kraven i Byggebransjens Våtrumsnorm BVN 54.130.

Våra våtrumsskivor är godkända som vattentätt skikt på väggar i våtrum, utan underliggande membran, enligt svensk byggnorm.

Fibo-Trespo badrumspanel som är godkänd enligt SITAC kan monteras på följande väggkonstruktioner:

- 1) Yttre beklädnad (luftad), utegips (vindspärre), träregelverk inklusive 150mm mineralullisolering.
- 2) Betong/murvägg, 150mm mineralullisolering
- 3) Yttre beklädnad (luftad), utegips (vindspärr används inte med skalmur), 150mm mineralullisolering och 200mm betongvegg/murvägg.

Vid montering på betong/murvägg skall reglarna monteras med breddsidan mot väggen. Reglarna placeras på samma avstånd som angivet för träregelverket i monteringsanvisningen. Mellan träregelverket och betong/murvägg läggs en strimla av takfilt eller liknande som kapillärbrytande skikt.

Egnahemsägarna i samarbete med Independia

Ramavtal klart kring Energideklaration samt Radonmätning

Egnahemsägarna har för medlemmarnas räkning skapat ett ramavtal kring energideklarationer samt radonmätningar (långtidsmätning). Du finner även information om företaget på vår hemsida: www.egnahemsagarna.se

Tillsammans med dig, som ägare av fastigheten, samlar Independia in fakta om byggnaden och dess energiförbrukning. Uppgifterna styrks med dokumentation och skickas in till vår energiexpert för analys. Om beräkningarna visar på låg förbrukning och inga kostnadseffektiva åtgärder kan föreslås är energideklarationen färdig. Deklarationen skickas sedan till Boverket samt husägare. Kostnad för detta steg är 1950 kr inkl moms

Visar det sig att byggnaden har hög förbrukning eller att man kan ge kostnadseffektiva åtgärdsförslag behöver en besiktningsman göra ett besök i fastigheten för att ta fram vilka åtgärder som kan minska den totala energiförbrukningen. Kostnad för detta steg är 1950 kr + 3500 kr.

Hur lång tid tar det att ta fram en Energideklaration? I de fall där energiförbrukningen i fastigheten är normal tar det två arbetsdagar efter det att alla dokument kommit in till oss på Independia. I de fall där en besiktningsman behöver besöka fastigheten och lämna åtgärdsförslag tar det upp till två veckor att färdigställa deklARATIONEN, efter det att alla dokument kommit in till Independia.

SÅ HÄR BESTÄLLER NI

Medlem till Egnahemsägarna skickar e-post till support@independia.se med sin beställning av energideklaration eller ringer 031-712 98 00. Mer information om energideklarationer och radonmätning får du från Independia.

Mycket viktigt är att ni som husägare/medlem hänvisar till ramavtalet Egnahemsägarna

Egnahemsägarna i samarbete med Svensk Hantverksförmedling

Här kan du tryggt och enkelt få kontakt med seriösa kvalitetssäkrade hantverkare.

Fyll i din förfrågan på vår hemsida: www.egnahemsagarna.se och ledig hantverkare tar snart kontakt med dig.

Svensk Hantverksförmedling startades 2005 av hantverkare för att det fanns ett behov av en mötesplats där kunder och seriösa hantverkare kunde mötas. För att ytterligare göra ditt val av hantverkare så säkert som möjligt har vi efter möten med konsumentverket, skatteverket och kronofogdemyndigheten tagit fram en kvalitetsstämpel för seriösa hantverkare.

Vår unika seriositetsstämpel

SÄK är framtagen för att ge köpare av hantverkstjänster en trygghet när man ska anlita en hantverkare.

Man ska kunna lita på att företaget har rätt utbildning och behörighet inom sitt yrkesområde.

Den är framtagen efter möten med konsumentverket, skattemyndigheten och kronofogdemyndigheten.

Företagen som vill bli seriositetsstämplade måste ansöka om detta. När vi kontrollerat att företaget uppfyller våra krav, ges seriositetsstämpeln ut.

Så för din egen trygghets skull, titta efter företag med seriositetsstämpeln.

Titta in på deras hemsida: www.svenskhant.se

Egnahemsägarna i samarbete med Fyllnadsisolering Svenn Rande

Skumisolering i väggar och golv. Referens Tekniska kontoret m.fl. Företaget har lång branschvana Företaget finns även med på sidan med medlemsförmåner.

Nu måste alla villor Energideklareras

Från och med 1 januari 2009 åligger det alla husägare* att energideklarera sitt hus inför försäljning. Finns ingen Energideklaration den dagen köparen skriver kontrakt har köparen rätt att själv låta upprätta en, på säljarens bekostnad.

Den nya lagen syftar till att göra våra byggnader mer energieffektiva och på sikt bidra till ett mer hållbart samhälle. Lagen berör samtliga hus som skall säljas med undantag för fritidshus och byggnader under 50 m².

Vi på Independia arbetar med frågor inom energi, radon och ventilation.

ATT GÖRA EN ENERGIDEKLARATION ÄR ENKELT!

STEG 1

Tillsammans med dig, som ägare av fastigheten, samlar Independia in fakta om byggnaden och dess energiförbrukning. Uppgifterna styrks med dokumentation och skickas in till vår energiexpert för analys. Om beräkningarna visar på låg förbrukning och inga kostnadseffektiva åtgärder kan föreslås är energideklarationen färdig.

Deklarationen skickas sedan till Boverket, husägare samt mäklare

STEG 2

Visar det sig att byggnaden har hög förbrukning behöver en besiktningman göra ett besök i fastigheten för att ta fram vilka åtgärder som kan minska den totala energiförbrukningen.

HUR LÅNG TID TAR DET ATT TA FRAM EN ENERGIDEKLARATION?

I de fall där energiförbrukningen i fastigheten är normal tar det två arbetsdagar efter det att alla dokument kommit in till oss på Independia.

I de fall där en besiktningman behöver besöka fastigheten och lämna åtgärdsförslag tar det upp till två veckor att färdigställa deklarationen, efter det att alla dokument kommit in till Independia.

VAD HÄNDER OM BYGGNADEN HAR DÅLIGA ENERGITAL?

Besiktningmannen lämnar kostnadseffektiva åtgärdsförslag som antingen du som säljare eller köparen rekommenderas att göra. Det finns inga krav från myndigheterna att en åtgärd måste utföras.

* Lagen berör samtliga hus som skall säljas med undantag för fritidshus och byggnader under 50 m².

Pressmeddelande

Konsumentverket/KO

KO tar Skanska till domstol

Den som förhandstecknar sig för en bostadsrätt av Skanska vet inte att han riskerar skadestånd på upp till flera hundra tusen kronor om han skulle ångra sig. Det menar KO som nu går domstolsvägen för att tvinga byggbolaget att tala om detta för sina kunder.

Inte någonstans i marknadsföringen av Skansas nyproducerade bostadsrätter framgår det att den som förhandstecknar sig för en lägenhet, men vill backa ur förhandsavtalet, riskerar skadestånd som i värsta fall kan uppgå till flera hundra tusen kronor. Inte ens i själva avtalet som träffas mellan konsumenten och byggbolaget är detta tydligt.

Det anser Konsumentombudsmannen och hänvisar till marknadsföringslagen där det står att en näringsidkare inte får utelämnas väsentlig information i sin marknadsföring. Enligt vad KO erfar så kräver Skanska ersättning för bland annat mellanskillnaden om bostaden säljs till ett lägre pris än ursprungspriset samt kostnader för eventuella tillval. Skadeståndsansvaret är därför mycket omfattande, men detta informerar inte Skanska om.

- Bara mellanskillnaden kan, åtminstone i storstadsregionerna, uppgå till en miljon kronor och det verkar inte finnas någon övre gräns för vad man kan bli skyldig. Det anser jag är väsentlig information som Skansas kunder bör få ta del av innan man förhandstecknar sig, säger Gunnar Larsson, KO.

Gemensam tro på el i framtidens transporter

Näringsminister Maud Olofsson och infrastrukturminister Åsa Torstensson har tidigare träffat Fortum, Vattenfall och E.ON för en första diskussion kring hur Sverige kan bygga upp en gemensam fungerande infrastruktur för el- och laddhybridbilar.

- El- och laddhybridbilar kan spela en stor roll i arbetet med att minska fordonssektorns utsläpp. För att lyckas med detta har elbolagen en nyckelroll i att se till att infrastrukturen finns och fungerar när bilarna snart introduceras i stor skala, säger infrastrukturminister Åsa Torstensson

- Det var ett mycket positivt och konstruktivt möte. Vi är alla överens om vikten av att gemensamt arbeta för att underlätta och snabba på utvecklingen av framtidens fordon. Vi är också överens om vikten av standardisering och betydelsen att skapa ett öppet system som främjar konkurrens i hela landet som inte stänger ute mindre bolag, säger näringsminister Maud Olofsson.

Mötet visade på att det finns en gemensam syn att Sverige kan vara ledande i den globala introduktionen av elbilar. Det förutsätter samarbete mellan det offentliga och det privata och nya samarbeten och affärslösningar mellan olika branscher, inte minst är ett samarbete mellan elleverantörerna och bilindustrin viktig.

Mötet var en del i regeringens arbete med att skapa förbättrade möjligheter till klimatsmarta transporter och samtidigt öka svensk konkurrenskraft.

Nytt om Semesterlagen

Lagrådsremiss, Arbetsmarknadsdepartementet

Sammanfattning

Semesterlagen (1977:480) föreslås förenklas såväl i sak som språkligt och redaktionellt. En ny beräkningsregel för semesterlön, sammalöneregeln, föreslås införas som huvudregel för arbetstagare med fast lön.

Procentregeln, som gäller för beräkning av semesterlön i dag, behålls och förenklas. Reglerna för när semester intjänas under frånvaro, semesterlönegrundande frånvaro, föreslås förenklas genom att frånvaro på grund av sjukdom och arbetsskada som längst är semesterlönegrundande i ett helt intjänandeår i stället för två.

Reglerna om när semester intjänas under frånvaro som beror på ledighet med tillfällig föräldrapenning förenklas

Reglerna för när arbetstagare med tidsbegränsade anställningar tjänar in semester föreslås ändras. De särskilda regler som nu gäller för hemarbetande och okontrollerade arbetstagare tas bort. En ny regel föreslås som innebär att endast ett visst antal semesterdagar ska ersättas med semesterlön om semestern på grund av frånvaro inte har kunnat läggas ut under semesteråret.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2010.

Här finns det mer att läsa: <http://www.regeringen.se/sb/d/11638/a/127237>

Teknik & Juridik

Älvsbyhus vill pressa oss till underkastelse!

Familjen Rosén i Östersund berättar om sin dröm som över en natt vändes till en mardröm. Familjen, som har två små barn, på 3 år respektive 9 månader, har tvingats flytta till tillfälligt boende i väntan på att Älvsbyhus tar bort det av vatten förstörda Älvsbyhuset. Familjen avser bygga ett nytt hus från en annan leverantör men Älvsbyhus vägrar ta bort huset trots att avtalet formellt har hävts.

Älvsbyhuset översvämmat. Strax efter monteringen översvämmades hela vårt kommande Drömhus då inkommande vattenledningen installerats felaktigt och lossnat. Vatten forsade ut genom väggar och golv.

Obehörig VVS installatör. Vattenledningen hade vässats som en blyertspenna! Älvsbyhus hade valt att spara pengar på en kompetent och behörig VVS installatör.

8 veckor utan tak. I 8 veckor stod huset utan helt tak - i november, i Jämtland! Ytterligare vatten-läckage förstörde då övervåning och innertak.

Felaktigt valda åtgärder, huset kan inte återställas. Huset revs sedan underifrån och fuktspärren i väggarna förstördes runt hela huset. På grund av vattenskadan och de totalt felaktiga åtgärderna kan huset nu aldrig återställas.

Lagning med papperstejp och oimpregnerat virke. Älvsbyhus lappade ihop husets fuktspärplast med bland annat papperstejp och husets trossbotten mot grunden med oimpregnerat virke. Golvet byttes aldrig ut!

Älvsbyhus tiger. Ansvarig byggleddare hos Älvsbyhus hänvisar till de olika underentreprenörerna och går däremellan inte att få tag på.

Inga planer. Trots upprepade påstötningar har Älvsbyhus aldrig presenterat några som helst åtgärdsplaner eller kvalitetsplaner.

Saknar allriskförsäkring? Trots påstötningar har Älvsbyhus aldrig presenterat intyg på den obligatoriska allriskförsäkringen!

Under snart ett år har vi levt i vårt livs mardröm. Pressade till bristningsgränsen av den stora hus-leverantören Älvsbyhus, har vi sett 3 besiktningar och 3 misslyckade åtgärdsförsök efter en omfattande vattenskada strax efter att huset var monterat. Hela perioden har präglats av oengagemang, strul, omfattande byggfusik och slutligen byggstopp utfärdat av kommunens byggnadsnämnd. Totalt 5 bygglag har alla misslyckats återställa det totalförstörda hus som Älvsbyhus menar skall kunna levereras som ett nytt Älvsbyhus – andra byggföretag vill inte ens lämna offert på ett återställande, man menar att det inte går.

Älvsbyhus utlovar 100 % garanterad inflyttningsdag, så säker att tidigare boende kan sägas upp och flyttanmälan kan göras så snart avtalet signerats. Lurendrejeri, det är nu 9 månader sedan detta datum och något nytt inflyttningsdatum har aldrig presenterats. I sista stund hittade vi ett tillfälligt boende, tyvärr både dyrt och långt från dagis.

Älvsbyhus partiska besiktningsman godkände huset trots nästan 10 sidor med fel.

Vi har tvingats häva köpet då Älvsbyhus inte kunnat åtgärda huset eller accepterat en omleverans inom snart ett år. Vi har drabbats av omfattande extra kostnader på flera 100 000 kronor och med en fortsatt vägran från Älvsbyhus att avlägsna huset måste nu processen

drivas vidare i tingsrätten. Den ekonomiska och psykiska pressen är mycket stor på hela familjen och Älvsbyhus strategi förefaller vara att pressa oss till underkastelse.

”Varför bryr sig inte Älvsbyhus om sina kunder?”

Något bland det viktigaste vid ett husköp är tilltro till det företag som ges förtroendet för livets kanske största affär. Vårt förtroende för Älvsbyhus som seriös husleverantör är sedan länge slut och vi förstår inte hur ett företag kan bete sig som Älvsbyhus gör, mot en kund som inget fel gjort.

Vi ser hoppfullt och positivt på framtiden och har nu hittat en seriös husleverantör som så småningom skall få bygga vårt drömhus på vår drömtomt.

Våra tips till andra husbyggare

Anlita alltid en egen besiktningsman, låt absolut inte husleverantören utse denne.

Se upp för kvalitetsansvariga som ”ingår i köpet”. Kvalitetsansvarig hjälper er bl.a. att undvika dolda fel och det är därför viktigt med oberoende och engagemang.

FAMILJEN ROSÉN I ÖSTERSUND

Datasidan

Mobil övervakning via MMS

Med hjälp av MMS kan man enkelt övervaka ett kontor, en lagerlokal, bostad, båt eller annan typ av egendom. Det handlar om en övervakningskamera som vid larm skickar MMS till mobiltelefoner. Kameran är mörkerseende och rymmer så väl rörelsedetektor som inbyggd GSM modul.

Lättinstallerad

MMS kameran är en allt-i-ett lösning som med tre skruvar installeras på den plats som skall övervakas. Med hjälp av den inbyggda rörelsedetektorn detekteras rörelser som aktiverar den inbyggda kameran. Vid larm tar kameran upp till åtta bilder och skickar dem vidare till personerna på larmlistan. Tack vare inbyggd IR belysning är kameran mörkerseende och kan ta bilder även vid mörker. Kameran kan även skicka bilder om en behörig användare skickar ett SMS eller vid i förväg fastställda tider.

Överfallsalarm

Kameran kan kompletteras med externa sensorer, upp till 15 stycken trådlösa sensorer kan anslutas. MMS kameran har ett brett urval av kompatibla sensorer eftersom den kan kommunicera med sensorer av olika fabrikat så länge de använder 433,92 MHz som frekvens. MMS kameran levereras med två handburna sändare som används för aktivering av larmet eller som överfallsalarm. Vid överfallsalarm skickar kameran bilder till mottagarna på larmlistan, därefter rings personerna upp och de ges då möjlighet till medhörning via kamerans inbyggda mikrofon.

Källa: AlltOmBostad Text: Håkan Hedin

Männen handlar mest på nätet

Männen handlar på nätet medan kvinnorna söker information om miljö- och rättvisemärkning. Det visar en undersökning som Konsumentverket låtit göra.

Sex av tio tillfrågade som e-handlar varje månad eller oftare är män. Det är också fler män än kvinnor som söker information om varor och tjänster på Internet. Det är bara när det gäller att leta information om miljö- och rättvisemärkning och produktinnehåll som de kvinnliga konsumenterna är överrepresenterade.

Totalt sett är det biljetter till bio och konserter som de flesta har handlat via nätet. Därefter kommer böcker, tidningar och prenumerationer liksom resor. Övernattning och hotellnätter är den fjärde största kategorin. Därefter följer hemelektronik samt kläder, skor och accessoarer.

Tillgänglighet, närhet och öppettider anges som det viktigaste skälet till att handla via Internet. Snabb och smidig leverans och att inte behöva resa till eller besöka en fysisk butik är också viktigt.

En stor andel av de som inte handlar på nätet förklarar sig med att de vill kunna se och känna på en vara. Många i den här kategorin uppskattar också personlig kontakt med butikspersonal. Att e-handel uppfattas vara krångligt om man ångrar sig eller om varan är felaktig finns också med som anledning till varför man hellre väljer en konventionell butik. Ett annat vanligt svar är att de inte handlar på Internet av rädsla att bli lurade, kortbedrägerier och att inte få den vara de betalt för.

Källa: Konsumentverket

Telias abonnemang "Fastpris" ger inte fast pris

Trots att ett av Telias mobilabonnemang heter Fastpris kan en konsument inte veta vad abonnemanget kostar per månad. Nu vill KO att Marknadsdomstolen förbjuder Telia att sälja abonnemanget under namnet Fastpris och med påståenden som "Ring så mycket du orkar".

Genom att Telia använder namnet Fastpris på abonnemanget ger det intryck av att priset är fast och att inga andra kostnader än månadsavgiften ska betalas. Namnet får konsumenter att tro att tjänsten innehåller något den inte gör. Att abonnemanget marknadsförs med påståendet "Ring så mycket du orkar" förstärker den bilden för konsumenterna.

Men abonnemanget har begränsningar. Om man ringer mer än 50 timmar på en månad kostar det extra. Avgifter läggs även på för flera olika mobiltjänster. Konsumentombudsmannen, KO, menar att det vilseleder konsumenter och att det bryter mot marknadsföringslagen.

Flera mobiloperatörer namnger sina abonnemang på liknande sätt. En fällande dom mot Telia kan därför få betydelse för hela branschen.

KO har nu lämnat in en stämningsansökan till Marknadsdomstolen och vill att domstolen förbjuder Telia att använda namnet Fastpris och påståenden som får konsumenter att tro att abonnemanget inte innehåller några ytterligare kostnader. KO vill dessutom att domstolen tvingar Telia att i samband med beställningen informera om alla kostnader som kan tillkomma abonnemanget.

Källa: Konsumentverket

Rosengrens Skaffereri

Sommaren 2009

I år har vi äntligen fått bort all myntan från vårt grönsaksland. I maj månad inleddes kampen som sedan pågick ett par helger, det är fantastiskt vilka rötter växten har. Myntorna har nu fått ett alldeles eget land, och det tog sig direkt – vilken växtkraft. I grönsakslandet växer nu potatis, på myntornas ursprungliga plats, det verkar fungera fint med hjälp av ganska mycket kompostjord. Myntorna suger ut näringen ur jorden, så det är svårt att odla en näringskrävande växt t.ex. sallad på samma plats.

För övrigt har jag planterat örter, grekisk oregano, citronmeliss, björnrot, libbsticka, timjan med mera

Björnrot är något jag verkligen kan rekommendera, en perenn växt som är en utomordentlig dillersättare.

Jag lyckas mycket sällan att få fin dill, så jag har gett upp och använder björnrot till färskpotatisen i stället det går precis lika bra. Björnrot kan fungera som ersättare för både dill och persilja, mycket god i kalla gräddfil såser. Örten kan vara lite svår att hitta, men välsorterade plantskolor brukar ha den.

Vi odlar också sparris, att skörda sin egen sparris i maj, det är verklig lyx tycker jag – sparris är precis som färskpotatis – den smakar bäst alldeles färsk. Att odla sparris är mycket lätt, en perenn växt som inte kräver särskilt mycket skötsel. Det viktigaste är att direkt sätta plantorna på rätt plats från början. Sparris tycker inte om att flyttas, det tar ca 5 år innan man får bra utdelning och flyttar man plantan så fördröjer man skörden ytterligare.

Jag vet av egen erfarenhet. Vi köpte 4 plantor för ca 10 år sedan, jag hade då inte denna kunskap så jag grävde upp ett litet nytt land i gräsmattan. Efter ett par år hade plantorna blivit så höga att platsen kändes helt fel. Plantorna blir ca 1,5m höga under sensommaren. Har nu flyttat dem ytterligare några gånger

och varje gång tar det ett par år innan jag fått bra skörd igen. Sparris vill ha ganska lätt sandblandad jord, kupar du dem ungefär som potatis får du vit sparris då knopparna inte får något solljus på sig. Jag vill ha grön sparris så jag kupar inte alls. När knopparna kommer i maj skär du av dem och njuter av dem lättkokta med både lite salt och socker i kokvattnet. Man får skörda fram till midsommar sen låter man plantorna skjuta upp, det blir en vacker dill-liknande högväxt planta som kan fungera som vindskydd.

Efter skörden skall du gödsla och på hösten skär man ner hela plantan. En annan växt som också verkar behöva några år på sig för att ge bra skörd är minikivi. Jag köpte tre plantor, Oskar och hans två fruar Anna & Anna i Julitas lilla plantskola, denna sorten måste ha 1 han och två hoplantor för att producera frukt. Precis som sparrisen har det flyttats ett par ggr innan de kom på sin rätta plats. Det är klättrande halvbuskar ungefär som clematis. Frukterna har tidigare varit små som en lillfingernagel, i år är de nästan lika stora som ett halvt lillfinger. Trots att de är mycket små så smakar de precis som vanlig kiwi, men de behöver mycket sol för att mogna, så nu hoppas jag precis som bönderna på en varm och solig sensommar – men efter allt regnade nu i juli så kan det bara bli bättre, eller hur!

Visst är det roligt att prova att odla lite exotiska växter. Jag planterade också en ny vinranka som kan gå bra på friland i zon 2, och som till skillnad mot de ryska staketdruvorna skall ha gula söta druvor. Nu efter två år lever plantan och växer bra, men tyvärr inga druvor ännu, hoppas de kommer snart det skall bli spännande att se om det lyckas.

När jag var Skåne på Tierps örtagård i Staffanstorp – en fantastisk plantskola och örtagård som är väl värd ett besök

– kunde jag inte motstå ett fikonträd, sorten heter Borgholm och skall vara den mest hårdigaste, jag har planterat den vid en vägg i mycket skyddat läge, skall försöka täcka så gott det går i vinter. Det skall bli mycket intressant att se om det fungerar här i mellansverige. Man kan göra mycket med microklimatet och visst är det roligt att tänja på gränserna. Mer rapport kommer nästa höst, till dess får ni gärna prova på en mina favoritsallader, kryddat med libbsticka gott både som ensamrätt, till grillat och rökt kött eller fisk.

Under hösten har vi mycket spännande aktiviteter, gå in på vår hemsida för info: www.rosengrensskaffereri.se

MARGARETA ROSENGREN

Röd Quinoasallad med aprikos och valnötter

3-4 dl kokt quinoa, 6-8 stänglar piplok, 1 gul paprika, hackad i mindre bitar, ca 1 dl hackade torkade aprikoser, Ca 1 dl grovhackade valnötter eller pumpafrön, ½ gurka i tärningar. Ev. ett par dl kokta kikärter, (kan uteslutas). Lite hackad libbsticka eller persilja som smaksättning

Pumpafröolja
Katrinpommonvinäger
Dragonsalt & svartpeppar

Koka quinoan efter anvisningarna på paketet, låt de svalna. Skär piplöken i bitar och blanda ihop alla grönsakerna med quinoan. Ringla över lite pumpafröolja och fikonvinäger, smaksätt med salt o peppar.

FRÅN REDAKTIONEN

En medlem i Västerås ringde in till kansliet efter att det förra numret av Egnahemsägaren hade distribuerats, han tyckte att det var ”mycke Örebro” i tidningen. Det finns säkert fler medlemmar ute i landet som tycker en del om medlemstidningen Egnahemsägaren och dess innehåll. Alla lokalföreningar har samma möjlighet att bidra med notiser eller artiklar till medlemstidningen.

Ni är välkomna att höra av er till kansliet. Telefon 019-246520 eller via epost kansli@egnahemsagarna.se.

Uppmaning från våra medverkande företag, som lämnar rabatt på sitt sortiment eller delar av sitt sortiment. På lokal nivå finns det ett flertal föreningar som har ordnat med förmåner i närområdet, det läggs ner mycket tid för att få till stånd dessa avtal och en del av företagen önskar se ett bättre nyttjande av förmånerna, för att de inte skall sluta medverka på de olika förmånsbladen.

Nästa gång ni skall ut och shoppa, titta om ni har ett rabattblad, det kan ju vara så att just det ni skulle handla idag finns med som rabattvara hos något av företagen i ert lokala område.

Nostalgi - Inredning á la 50-tal

Efter de mörka och dystra krigsåren ville man liva upp saker och ting och gjorde då detta genom att använda mycket färg. Det var detta som gav 50-talets inredning sin färgrika stil. En annan viktig del i inredningsutvecklingen var att det under 50-talet för första gången började massproduceras möbler. Innan hade möbler varit dyra, nu sjönk plötsligt priserna samtidigt som utbudet ökade.

Stora ytor blev populärt i 50-talets kök, tillsammans med många luckor och andra förvaringsutrymmen. Skinande krom och starka färger med kontraster användes.

I vardagsrummet är det kuddar med fantasirika, ofta asymmetriska mönster som gäller. Tyger har ofta motivet Paris och dess mysiga kaféer. Lampornas design är kreativa och ser ut som rymdskepp och vanliga stolar har spindelformade ben i krom.

Televisionsapparaten gör entré i folkhemmet. En tv kostade ett par, tre månadslöner för en arbetare. De var ofta utformade och designade för att passa in med det övriga möblemanget, de såg ofta ut som en liten byrå. Vissa hade även luckor som kunde dras för när man inte tittade på något program.

ÖREBRO LÄNS VILLAÄGAREFÖRENING 1953 – 2009

Sedermera antogs namnet Egnahemsägarna Örebro Län, men nu är det slut. Efter 56 år läggs den ideella verksamheten inom Örebro Läns Villaägareförening ner. Många eldsjälar har funnits genom åren, men vad jag har förstått så var den störste av dem alla, Johann Andersen

Johann var driftig och hade en social kompetens utöver det vanliga. Han ansatte ständigt regeringen och olika departement med skrivelser, när helst han ansåg att felaktiga beslut hade fattats, som var negativa för alla egnahemsägare. Här kan nämnas några exempel på skrivelser som Johann författade, ”Stoppa den pågående omtaxeringen av fastigheter”, ”Har regeringen alldeles tappat sitt sunda förnuft” som även den handlade om en höjning av fastighetsskatten, Johann skrev även propåer till lokala politiker angående beskattningen av tomtmark, som egnahemsägaren hyr utav kommunen, det vill säga tomträtten.

En stor anledning att länsförbundet började växa under 50- och 60-talet, var bränsleinköpen. De flesta egnahemsägare eldade med koks eller t.o.m. ved. Länsförbundet hade lyckats få ner kokspriset med 1 krona per hektoliter. Det var mycket på den tiden, men då fick husägaren göra en del av arbetet själv, hämta kokssäckarna vid tomtgräns och hålla ner koksen i källaren eller annat förvaringsställe. Ytterligare anledning till att både lokalföreningar och länsförbundet växte, var den framtagna rabattlistan, som ansågs angelägen i det rådande kärva ekonomiska klimatet.

Vidare skall nämnas några andra eldsjälar som arbetade ideellt till gagn för förbundet, den första styrelsen bestod av Elis Bergström, Eric Andersson, Gunnar Fredriksson, Arnold Pettersson, Harry Wester, Helge Sahlin, Georg Rosell och G.A. Hallberg. Senare i länsförbundets historia kan nämnas Frank Stromberg, Birger Axelsson, Alf Eriksohn, Sigvard Oscarsson, Conny Segelberg, Lennarth Thörnblad, Rune Frisk, Anne-Marie Warg, Maj-Britt Peterson, Kerstin Johansson, Leif Kärelius och K-G Wallström m.fl.

Ja, åtskilligt mer kan naturligtvis skrivas om 56 års verksamhet, men det får bli vid ett annat tillfälle.

Länsförbundets upphörande kommer inte att påverka den enskilde medlemmen i någon högre grad, vad som ändå kan noteras är att det så småningom blir ett annat plusgironummer på inbetalningskortet, detta gäller då direkt anslutna medlemmar. Verksamheten i de olika lokalföreningarna som varit anslutna till EÄÖL, fortsätter precis som tidigare.

Röta, svamp och insekter - katastrof eller kalkylerad risk?

FÖRFATTARE: JOHAN MATSSON UR BYGGNADSKULTUR NR 1/2000

Gamla hus drabbas alltid av röta och insekter, i större eller mindre omfattning. Grips då inte av panik. Det leder ofta till onödiga eller felaktiga åtgärder. Det finns visserligen inga patentlösningar, men här får du råd som gör det möjligt att spara på ursprungliga material och konstruktioner, och skona miljön genom att undvika gifter. Lär dig att skydda huset mot nya skador och bevara så mycket som möjligt av originalet.

»Hugg ruttna plankor bort så väggen trivs.

Låt rötan stå och huset rivs.»

(W. Shakespeare: Kung Rikard II, akt 5, scen 3 - skriven omkring år 1600)

Historiskt problem

Trävirke har många goda egenskaper: det är lätt att få tag i, det är starkt, formbart och har relativt lång livslängd. Men att byggnadsmaterial småningom bryts ner har alltid varit ett problem. Redan i tredje Mosebok finns en målade skildring av »ondartad spetälska« (äkta hussvamp) i hus och hur man gör för att sanera skadorna. Röttskador har man

på olika sätt försökt förebygga genom att utveckla skyddande konstruktioner som utvändiga panel och grundmur. Men också användning av kemiska preparat har haft stor betydelse.

Naturlig, långsam nedbrytning

Det är självklart att man försöker uppnå maximal livslängd för byggnadsmaterial. Därför måste man hindra röttsvampar och träskadeinsekter att få fäste och så långt det är möjligt begränsa den skada de gör. Men förr eller senare måste man förnya byggnadsmaterialet på grund av de röttskador som den naturliga fukten leder till. Livslängden för trävirke varierar beroende på de omgivande förhållandena, från få veckor i nedbrytningsförsök på laboratoriet till flera hundra år i en relativt torr yttervägg. Träet i gamla hus är överraskande ofta ursprungligt, vilket betyder att det kan vara flera hundra år gammalt. Vid oförändrad fuktbelastning sker en kontinuerlig, långsam nedbrytning av trämaterial.

Om de gamla husen genomgår förändringar i form av modernisering (ombyggnad, isolering, ändrad användning), påskyndas ofta nedbrytningshastigheten. Ett hus som fått stå relativt oförändrat och klarat sig bra under lång tid kan efter en ombyggnad mycket snabbt bli kraftigt skadat.

Moderna material och konstruktioner - snabb nedbrytning

När man fogar moderna konstruktioner till gamla hus eller använder moderna byggnadsmaterial, sker en tydlig ändring i nedbrytningsmönstret. Dels kan gamla, långsamt växande angrepp ta fart, dels kan nya angrepp få fäste och snabbt växa till.

Vi vet från många fältundersökningar, bl.a. efter den stora översvämningstastrofen i Norge 1995, att det i över-

raskande många gamla hus finns små, relativt ofarliga angrepp av röttsvampar. Det visade sig bland annat att det i 25 procent av de undersökta husen påträffades äkta hussvamp. Dessa angrepp hade troligen funnits där i många år utan att göra någon allvarlig skada - troligen tack vare luftiga och svala konstruktioner.

Bilden är från ett tidigare ärende hos Egnahemsägarna

Dessa skador hade förbisetts vid reparationsarbetena efter översvämningen och levde kvar i husen. Då man ökade tjockleken på isoleringen och tätheten i konstruktionen genom ångspärr och golvmattor, ökade också fuktbelastningen i de skadade delarna och därmed risken för kraftig vidareutveckling av både röttskador och mögelväxt.

Det har dessutom visat sig att äkta hussvamp kan utnyttja det mycket vanliga isoleringsmaterialet stenull till accelererad nedbrytning av trävirke. Resultatet kan vid sådana skador bli mycket imponerande, åtminstone om man är mykolog. Att husägarna som regel inte visar lika stor uppskattning är kanske inte så överraskande.

fortsättning på nästa sida

En annan viktig skadeorsak i gamla hus är modernisering, som har försämrat möjligheten för naturlig genomluftning av torpargrund (tätare grundmur), bjälklag och ytterväggar (efterisolering, moderna färgsystem, ångspärr, energibesparing). Dessutom ger modern livsstil med dusch, tvätt, matlagning en ökad fuktbelastning på de gamla materialen och konstruktionerna.

Existerande skador - ett problem...

Det är nödvändigt att man tar alla skador på allvar och undersöker dem grundligt, så man kan ta ställning till vilken åtgärd som man bör tillgripa. Om man kan hålla fuktbelastningen konstant eller till och med minska den, är det relativt lätt att förutsäga den vidare skadeutvecklingen.

Vår erfarenhet efter att ha undersökt och följt ett stort antal skador är att det överraskande ofta är oproblematiskt att låta skadorna stå, bara man minskar fuktinträningen - dock under regelbunden uppsyn.

I många andra fall kan en begränsad åtgärd åtminstone leda till att ursprungliga material i hög grad kan behållas. Detta betyder också att man kan undvika en urskiljningslös användning av kemiska bekämpningsmedel. Att man samtidigt kan spara stora utgifter är man förstås som husägare mycket nöjd med.

...och historiska dokument

Skador i gamla hus vittnar om äldre tiders materialanvändning, underhåll, reparationer och fuktbelastning. Lokala insektsskador i köksgolvet, i källaren eller i möbler i vardagsrummet visar till

exempel tydligt att här har luftfuktigheten varit högre, på grund av användning av vatten eller begränsad uppvärmning. Om sådana gamla skadade delar (där angreppet hejdats och virket har kvar tillräcklig styrka) repareras eller byts ut, förlorar man samtidigt viktig information om hur huset förr använts.

Undersökning

Det är viktigt att undersöka byggnaden i de delar där det är mest troligt att skador kan ha utvecklats. Detta betyder nästan alltid (undantag husbock) att man måste tänka sig var fuktinträningen har varit eller är störst. Torpargrund, källare, ytterväggar och tak är typiska skadeområden. Dessutom förekommer mycket ofta skador i våtutrymmen (badrum, tvättstuga) - ju nyare badrum, desto större risk...

Man ser sällan skador på ytan, ofta måste man undersöka hur det ser ut under paneler och tapeter eller i konstruktionen. Fuktmätning och provtagning kan ge viktig information om tillståndet och belastningen på konstruktionen. Det bästa är dock att med egna ögon undersöka misstänkta byggnadsdelar. Därför måste man försöka komma in i torpargrunder, gå runt i källare, krypa upp på vinden och lossa panelbrädor i ytterväggar.

Bedömning

Efter en systematisk undersökning och registrering av skador, tillsammans med en tillfredsställande analys av eventuella skadeorganismer, är det möjligt att bedöma situationen. Först efter en grundlig bedömning kan man lägga upp en förnuftig plan för hur eventuella problem skall lösas. Att göra en analys av problemet innan man sätter igång åtgärden är viktigt för att kunna utvärdera om denna haft avsedd effekt.

Under normala förhållanden utvecklas inte röt- och insektskador explosivt, och man har därför relativt god tid på sig att observera förhållandena och klarlägga alla detaljer om skadan. Då kan man dessutom följa upp resultatet från varje åtgärd, innan man eventuellt går vidare.

En mycket typisk situation är tyvärr att man har misstanke om hästmyror i huset och därför går lös på väggar och golv med stora mängder insektgift - i stället för att i lugn och ro lokalisera boet och därefter utföra en begränsad, men effektiv sanering av själva boet.

Åtgärder

Lika viktigt som det är att ställa en riktig diagnos vid sjukdomar innan man börjar medicineringen, är det att klarlägga skadebilden vid byggnadsskador så grundligt att man kan bestämma sig för en bra åtgärdsplan.

Generellt sett gäller följande riktlinjer vid röt- och insektskador:

1. Klarlägg skadeorsaken (= fuktkällan) och förhindra vidare fuktinträning.
2. Identifiera den aktuella skadeorganismen eller organismerna.
3. Bedöm skadans omfattning. Det är viktigt att bedöma vad som skulle ske om inga åtgärder gjordes och jämföra med den förväntade utvecklingen om olika tänkbara åtgärder sattes in.
4. Efter utförd åtgärd måste effekten kontrolleras genom uppföljande kontroll innan eventuella vidare åtgärder vidtas.

Det är mycket viktigt att anpassa åtgärderna till den aktuella skadan, så att huset påverkas så litet som möjligt och effekten av åtgärden blir bästa möjliga. Detta är dessutom som regel

fortsättning nästa sida

ekonomiskt och har god inverkan på inommiljön.

Erfarenheterna visar att en grundlig undersökning efterföljd av enkla åtgärder för att minska vidare fuktinträning är vad man först måste göra.

Ett begränsat utbyte eller förstärkning av skadade material ofta är tillräckligt för att både hindra vidare skadeutveckling och uppnå tillräcklig styrka hos konstruktionen. Användning av svamp- och insektsgift överdrivs ofta och kan som regel undvikas helt.

Johan Mattsson är biolog i Mycoteamas, med mer än 15 års erfarenhet av biologiska byggnadsskador i gamla hus i Norge och internationella uppgifter för ICOMOS.

Vill du veta mer om skador på hus?

Det finns en del litteratur i ämnet. I artikelförfattarens bok om mögelsvamp kan man läsa om hur vanlig förekomsten är, hur skador uppstår och vad du kan göra för att undvika dem, hur du bedömer en mögelskada och vilka åtgärder som skall vidtas.

Johan Mattssons "Mögelsvamp i byggnader, förekomst, bedömning och åtgärder" (2004) finns att köpa på Svenska byggnadsvårdsförningens webb: www.byggnadsvard.se. Kostar 130 kr plus porto.

Oskäliga avtalsvillkor i produktförsäkringar

Hemelektronikbutikernas produktförsäkringar strider mot lagen på flera punkter. Den bedömningen gör Konsumentverket i en granskning. Det handlar både om bristande information inför köp och oskäliga avtalsvillkor.

Granskningen gäller produktförsäkringar som säljs i fyra stora butikskedjor – SIBA, ONOFF, Expert Stormarknad och Elgiganten. Kedjorna fungerar som ombud för två försäkringsbolag, SOLID Försäkringsaktiebolag och Moderna Försäkringar.

Konsumentverket anser att försäkringarnas avtalsvillkor strider mot försäkringsavtalslagen och marknadsföringslagen på flera viktiga punkter:

Förköpsinformation. Försäkringsbolagen ger inte tillräcklig muntlig och skriftlig information om försäkringarnas begränsningar.

Försäkringstid. Bolagen säljer enbart försäkringar som har längre försäkringstid än tillåtna ett år.

Upphörande vid totalskada. Om en försäkring upphör innan försäkringstidens slut har konsumenten rätt att få tillbaka premien för den tid försäkringen inte kan användas. Detta uppfylls inte alltid av bolagen.

Försäkringsanmälan. Ett av bolagen har villkor som säger att en försäkringsanmälan ska ske inom tolv månader efter skadetillfället. Men enligt lagen har konsumenten alltid rätt att anmäla en skada senare.

– Konsumenterna har rätt att kräva att branschen följer de regler som finns, säger Gunnar Larsson, Konsumentombudsman och generaldirektör för Konsumentverket. Vi förväntar oss att branschen nu självant förändrar sina villkor, annars kommer vi att agera.

Om företagen inte förändrar försäkringsvillkoren har Konsumentverket möjlighet att låta Marknadsdomstolen pröva dem. Det kan leda till att villkoren förbjuds.

Källa: Konsumentverket

(Tok/Rolig) Nyhet Tappa inte bort för hus och hem skruvarna

OBS! Tanken är helt skild från det ordinarie vattensystemet, så det finns ingen risk att spola ner firrarna.

Man har ju hört talas om akvariefiskar som blivit nerspolade i toaletten... Men nu kommer den nya fräcka toan med inbyggt akvarie. Man tror inte det är sant, men denna toalett går att köpa i USA.

För ca 2500 kr kan man köpa en ny genomskinlig tank till sin toalett och använda denna som akvarie. Frågan är när man ska njuta av akvariet. När man sitter och skiter lär man knappast se dem. Aha! Nu kom jag på det, akvariet är enbart till för kissande män. Hoppas bara att de inte försöker pricka firrarna...

En fördel är att när man tröttnar på fiskarna så kan man byta innehållet i tanken och t ex använda denna för att dekorera sitt badrum inför julen...

I Fish'n Flush som denna uppfinning kallas ingår en akvarie guide och två plastväxter, fiskarna får man fixa själv.

Här kan du läsa och se mer: www.fish-nflush.com/iq_fnf/

Nu behöver du inte längre undra var du la skruven eller hjulmuttern när du meckar i de konstigaste positioner. Med MagnoGrip har du enkelt skruvar, borrar, bits, spik och muttrar fast på armen när du håller på som hemmafixare. Borde finnas hos alla välsorterade byggvaruhus och järnaffärer.

Intelligent värme-regulator för små-hus

Ouman har utvecklat framtidens regulator för att reglera värme i småhus. Utvecklingen är resultatet av en noggrann marknadsundersökning och av den långa erfarenhet som Ouman fått

av 20 år på marknaden. EH- 800 är en regulator vilken passar alla fastigheter som har vattenburet värmesystem.

Regulatorn ser till att vi spar energi och minskar utsläppen. EH- 800 ökar komforten och förbättrar boendemiljön. Med mer noggrann kontroll av framledningstemperaturen i en fastighet, jämfört med verkliga värmebehovet, kan vi spara energi. En grads sänkning av rumstemperaturen i en fastighet, minskar energiförbrukningen med ca 5%.

Ouman EH-800 har en ny reglerlogik, som gör att man bättre tar hänsyn till fastighetens konstruktion. Regulatorn kan snabbare svara på ändringar som händer med ute- eller inomhustemperaturen.

För golvvärmesystem har vi lagt in extra många parametrar, vilka ger bättre reglering. Möjlighet att bevaka fastigheten via GSM/textmeddelanden ger extra sparmöjligheter.

Lätt att installera

EH-800 passar för de flesta system med vattenburen värme, befintliga ventiler som Esbe (VRG) och Belimo. Vi har monteringsatser för dessa. Lätt att montera utan specialverktyg. Du kan själv installera. Installationsanvisning finns på deras hemsida

Du hittar mer här: www.ouman.fi/SVENSKA/tuotteet.asp?id=2&tuote=3

Bild: Fjärrstyrning via Internet

Kocken

Hösten är i allra högsta grad Svamptider, vad är väl härligare än att anrätta egenhändigt inhämtad råvara från skogen. Här är några av folkets favoriter, naturligtvis den vanliga gula kantarellen, trattkantarell, trumpetsvamp, champinjön, smørsopp och Karl Johan De blir stuvningar, soppa eller att blanda ner den fräst i en sallad eller svampröra. Även som nybörjare kan man med lite guidning av till exempel en svampbok få ihop lite grann och skall inte behöva komma hem tomhänt. Även om det bara blir några få som du har i jackfickan, kanske de räcker till kvällsmaten. Enkelt stekta med smör och grädde på en skiva brynt bröd smakar de som himmelriket.

Svampsallad med rostad ciabatta

Gott som förrätt. Rostad ciabatta är gott till.

Några fasta matsvampar per portion som exempelvis fjällskivling, eller stora champinjoner.

Hasselnötsolja eller annan smakrik nöt- eller olivolja

Fin vitvinsvinäger eller äppelcidervinäger

Gourmetsalt och nymalen svartpeppar
40 gram parmesanost

1 stjälk selleri

Skiva svamparna så tunt du kan och sprid ut dem på en stor tallrik. Droppa över vinäger och olja. Krydda med salt och nymalen svartpeppar. Hyvla sedan rikligt med parmesanost över svampen. Finhacka och strö över sellerin.

Sötpotatis

eller batat (*Ipomoea batatas*) är en flerårig, krypande ört i familjen vindeväxter. Rotknölar används ungefär som potatis men smakar sött. Även unga skott är ätliga.

På senare tid har prydnadssorter tagit fram som odlas för sina vackra blad.

Sötpotatisen är endast mycket avlägset släkt med vanlig potatis; de tillhör dock samma ordning, Solanales.

Odling

Kan inte odlas på friland i Sverige. Den kräver mycket värme för att utvecklas. I varmare trakter är den dock snabbväxande och kan ge skörd inom två månader. Efter skörd måste knölar förvaras i 25° under två veckor, sedan kan de lagras i minimum 14°C.

Odling i kruka

Det går bra att odla sötpotatis som krukväxt. Plantera knölar i vanlig standardjord och låt toppen sticka upp ovan jord. Vattna och placera så ljukt som möjligt. Om knölen inte är behandlad med tillväxthämmare kommer skottbildningen snart igång. Vattna regelbundet och ge näring en gång i veckan under sommaren. Plantan blir en fin bladväxt, men blommar sällan eftersom det krävs långa nätter för att stimulera knoppbildning.

Entrecote med Chipotlemajonnäs och sötpotatis

4 entrecote cirka 1,5 cm tjocka, salt och svartpeppar

Chipotlemajonnäs:

1,5 dl majonnäs, 2 tsk chipotle krydd-

pasta, 2 vitlöksklyftor, hackade, 1 krm socker och lite salt

Vad är då Chipotlepasta?

Chipotle är en rökt jalapeno, jalapeno i sin tur är antingen en röd eller grön chilipeppar

Pepparstekt sötpotatis:

3 sötpotatisar, i klyftor, 2 msk smält smör, gourmetsalt och grov malen svartpeppar

Rostad majssalsa:

400 g majs, 1 msk rapsolja, 2 salladslökar, finhackade, 2 tomat, urkärnad och finhackad, 2 tsk barbequesås, 2 tsk rapsolja, 1 krm socker och lite salt

Blanda alla ingredienser till majonnäsen och låt stå kallt 1 tim.

Sätt ugnen på 200°. Lägg potatisen i en ugnsfast form och håll över smöret. Stek ca 25 min. tills de är mjuka. Vänd dem då och då under tiden. Salta och peppra.

Stek majsen så den får färg. Blanda med övriga ingredienser och servera ljummen.

Grilla köttet i grillpanna ca 4 min per sida. Salta och peppra.

Recept från: www.svenskkottinformation.se

Ni har väl varit ute i svampskogen, på sina håll finns det rikligt med kantareller och andra godingar, som smørsopp och Karl Johan.

Ni borde prova på stekt fläsk, med potatismos och nyplockade frästa kantareller eller varför inte någon stekt fiskfilé med en blandsvamp stuvning.

Smakliga måltider

Hösthälsningar från Kocken

Offentlig service ska vara till för medborgarna, inte tvärtom

Det ska vara lätt för medborgarna att få tillgång till myndigheternas serviceutbud. Den enskilde ska slippa bli hänvisad åt olika håll. Därför måste de statliga myndigheterna och kommunerna utveckla sitt samarbete kring service i kontor och via telefon och IT. Samverkan mellan kommuner och myndigheter ska vara en huvudregel - inte ett undantag. För detta krävs en starkare central styrning och ett starkare kommunalt och regionalt engagemang.

Det är några av huvudtankarna i delbetänkandet (SOU 2008:97) Styr samverkan - för bättre service till medborgarna som utredaren Lars Högdahl på fredagen överlämnade till ledningen i Finansdepartementet. Där föreslås bland annat att statliga och kommunala myndigheter ska samlokaliseras i servicekontor där medborgarna ska kunna träffa representanter för flera olika myndigheter. I t.ex. Ämås kommun har nyligen invigts ett servicekontor där Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Skatteverket är samlokaliserade med bl.a. kommunens energi- och konsumentrådgivare, integrationssamordnare och överförmyndare.

- Medborgarnas och näringslivets rätt till samhällsservice och god kontakt med myndigheterna är viktigare än myndigheternas egna rutiner och prioriteringar. Service ska levereras utifrån den enskildes behov, inte myndigheternas, säger utredare Lars Högdahl.

Telefon och IT blir allt viktigare kanaler för medborgarnas samhällskontakter. Men många människor befinner sig fortfarande utanför internetvärlden och ibland behöver man kontakt med en tjänsteman. Därför krävs även kontor och andra servicepunkter, där medborgarna kan möta myndigheterna. T.ex. ska lanthandelsbutiker kunna utrustas med datorer för personliga myndighetskontakter på distans. Lantbrevbärarna som dagligen når ca 700 000 hushåll ska

kunna fungera som mobila servicepunkter. Det ska också vara möjligt för privata och ideella aktörer att komplettera det serviceutbud som myndigheterna har ansvar för.

En ny funktion, servicevägledare, föreslås för att lotsa medborgare och företag rätt i den offentliga förvaltningen. Servicevägledare bör finnas i kommunernas och myndigheternas receptioner och servicekontor. Ett gemensamt nationellt telefonnummer bör inrättas, där allmänheten ska kunna få hjälp och vägledning till rätt myndighet.

Utredaren slår fast att regeringen och riksdagen, måste vara mycket tydliga i sina instruktioner till statliga myndigheter och kommuner och markera att de offentliga aktörerna måste samverka och underlätta för den enskilde, oavsett organisationsgränserna.

- Alla aktörer i den offentliga förvaltningen, från riksdag till enskilda kommuner, måste vara beredda att ompröva och ifrågasätta invanda organisationsformer, strukturer och arbets sätt. Det är endast genom gemensamma ansträngningar som vi kan se till att alla medborgare och företag får den service de har rätt till och kan förvänta sig, säger Lars Högdahl.

Utredningens slutbetänkande väntas i november 2009.

Delbetänkandet Styr samverkan - för bättre service till medborgarna (SOU 2008:97), kan beställas från Fritzes, 08-690 91 90 eller order.fritzes@nj.se Utredningens hemsida har adress www.sou.gov.se/lokalservice

Samhälls Guiden - En bok i offentlig service

Hitta rätt bland rättigheter och skyldigheter, lagar och bestämmelser, innehåller nyttig information om det mesta i samhället.

Bland innehållet: Familjen, Utbildning, Totalförsvaret, Arbetsmarknaden, Anställning, Bostad, Natur och Miljö, Bygglov, Markanvändningsplaner, Medicinsk information, Pension, Socialtjänsten, Konsumentskydd, Skatter, Trafik och fordon m.m. Boken är på över 600 sidor och kostar cirka 270 kr.

Boken hittar du bland annat hos Norstedts Juridik AB, Adlibris, Akademi-bokhandeln och Bokus.se

Värmepumpsanläggning i Pålsboda krävde ett tredje hål

I en uppgörelse mellan ombudet Stefan Fuchs, Fuchs Juridiska Byrå och Mats Boquist, Boquist och Partner företrädande säljaren Svärme i Kumla, har den 10 februari 2009 avtal ingåtts innebärande att köparen av bergvärmeanläggning med en Nibe värmepump, får utan kostnad av säljaren ett tredje borrhål till ett värde av ca 55.000 kronor, samt en engångskostnad på 15.000 kronor för lidande etc.

Stefan Fuchs som företrädde köparen via Egnahemsägarnas Riksförbund i Örebro, har ansett att säljaren av en totalentreprenad bestående av en Nibe värmepump och tillhörande två hål, haft fullt funktionsansvar och att behovet av ett tredje hål ej ekonomiskt skall vila på köparen, utan säljaren Svärme i Kumla. Vidare har han anmärkt på att in- och utgående ledningar till borrhålen låg för nära varann utan isolering, varför Svärme grävt upp ledningarna och tilläggsisolerat dessa.

Svärme har ansett att man ej haft något juridiskt funktionsansvar och att avtalet ingås av s k ”goodwill-skäl”.

Anläggningen visade sig efter leverans ej ge tillräcklig energi utan väsentligt tillskott av el, i en utsträckning som åt upp den planerade förtjänsten med värmepumpsinvesteringen. Detta trots att värmepumpen ej påvisade några fel. I och med att S-värme står för att justera anläggningen på de begärda punkterna, så har köparen i en ingången förlikning förklarat sig nöjd.

Domstol förbjuder oskäligen försäkringsvillkor

Försäkringsbolaget GAR-BO måste ändra sina avtalsvillkor. Det slår Marknadsdomstolen fast och går därmed på KO:s linje. Bolagets villkor strider mot avtalsvillkorslagen och försämrar konsumenternas ställning.

När du bygger hus är du enligt lag tvungen att teckna en så kallad byggfelsförsäkring. GAR-BO är ett av två bolag på den svenska marknaden som erbjuder försäkringen. Bolaget säljer även färdigställandeförsäkringar.

I båda försäkringarna har GAR-BO avtalsvillkor som ger bolaget rätt att alltid godkänna besiktningsmannen som gör slutbesiktningen. Men enligt lagen har konsumenten rätt att själv utse besiktningsman, utan inflytande från bolaget.

Genom GAR-BO:s villkor berövas konsumenten sin valfrihet. Konsumentombudsmannen, KO, anser att villkoret är en tydlig och allvarlig överträdelse. Marknadsdomstolen instämmer i detta och förbjuder nu villkoret.

Domstolen förbjuder även GAR-BO att använda avtalsvillkor som säger att konsumenten är ansvarig för fel och skador som han själv eller någon som han anlitat orsakat. Villkoret ger intryck av att konsumenten måste ta fullt ansvar för det som försäkringen är till för att skydda. Villkoret kan lura konsumenter och är därför oskäligt. KO välkomnar även detta förbud.

KO hade också yrkat att ytterligare två villkor skulle förbjudas. Här gick dock domstolen på bolagets linje. Förbuden är förenade med vite på 750 000 kronor.

Källa: Konsumentverket

MEDLEMSFÖRMÅNER

Advokathjälp. 1/2 timmes fri rådgivning per kvartal. Förmedlas genom kansliet.

Brandsläckare/brandskyddsutrustning. Anglo Nordic. Tel 0150-76000
Se deras hemsida: www.anglonordicshop.se. Vid köp uppge medlemskap i Egnahemsägarna och eventuellt medlemsnummer.

eventkock.se Kockknivar och köksredskap till marknadens vassaste priser hittar du hos oss. Utrusta ditt kök. 10 % rabatt exklusivt för Egnahemsägare. Ange rabattkod EGNAHEM i butiken. Fredrik hos eventkock når du på: fredrik@eventkock.se eller mobiltelefon: 0736-32 07 77

Insplanet Försäkringstjänst
Helt utan kostnader eller förpliktelser. Mer info: www.egnahemsagarna.se

Fuchs Juridiska Byrå har ingått centralt avtal med Egnahemsägarnas Riksförbund, vilket innebär att medlemmarna erbjuds rabatt på juridisk hjälp. Tjänsten förmedlas via kansliet 019-24 65 20

Fyllnadsisolering Svinn Rande, Tjärbrännarvägen 8, 744 92 Huddungeby
Skumisolering i väggar och golv. Referens Tekniska kontoret m.fl. Lång branschvana
0224-96295, 070-3404725 Inga reskostnader debiteras. 10 % rabatt.

Larm och teknik produkter. Secronic. www.secronic.com. Tel 070-681 41 46

RAMIRENT. Uthyrning av byggmaskiner och materiel, www.ramirent.se eller ring kansliet 019-24 65 20
Uppge avtal AVT 1620 och visa medlemskort

Solfångare. Miljö-Konsult AB. Söderbymalmsvägen 6 A, 136 45 Haninge. Tel 08-745 22 00
Hemsida: www.miljo-konsult.com

Storuman Energi. Se www.storumanenergi.se eller ring kansliet 019-24 65 20

Tankrengöring och besiktning. Ragnsells 10 % Tel 020-21 20 21

Teknisk rådgivning och hjälp. Fri teknisk rådgivning och hjälp. Kontakta kansliet
Tel 019-24 65 20

Villaolja. Minst 150:- rabatt per kubikmeter hos Statoil 020- 32 03 20. Avtalsnr. 1002574364

Villaolja. Vågbrytaren Olje AB. Ring 0480-299 92 eller 0706-87 77 96 för prisuppgift.

Värmepumpar Thermia. För mer information, kontakta kansliet 019-24 65 20

B

egnahemsägarna

Box 9050, 700 09 Örebro

Kvällssol över Göteborgs hamn

Foto: Daniel Ragnvaldsson